

PAGEO

PALLAS ATHÉNÉ GEOPOLITIKAI ALAPÍTVÁNY

A Trump-Kim Jong-un csúcsértekezlet várható geopolitikai következményei

Klemensits Péter – Eszterhai Viktor
PAGEO - POLICY BRIEF - 2018. június 22.

A Trump-Kim Jong-un csúcsértekezlet várható geopolitikai következményei

2018. június 12-én Szingapúrban találkozott egymással Donald Trump amerikai elnök és Kim Jong-un észak-koreai vezető, melynek során a felek Észak-Korea atomprogramjáról, a Koreai-félsziget biztonsági helyzetéről és az amerikai-észak-koreai kapcsolatok jövőbeni alakulásáról folytattak tárgyalást. A legfelsőbb szintű találkozó precedens értékűnek számít, hiszen korábban a két ország vezetői között soha nem került sor személyes találkozóra, ezért az esemény jelentősége megkérdőjelezhetetlen. A konkrét eredményeket tekintve viszont a június 12-i megállapodás inkább tekinthető a Koreai-félszigeten 2018 tavaszán meginduló enyhülési folyamat szerves részének és az észak-koreai atomprogramról, valamint az ország nemzetközi rendszerben betöltött szerepéről folyó egyeztetések kiindulópontjának.

- A szingapúri találkozó **precedensértékű**, mivel korábban amerikai és észak-koreai államfő között **soha nem került sor személyes tárgyalásra**.
- A Kim-Trump csúcstalálkozó **jelentős szerepet játszik a régióban megindult enyhülésben**, annak ellenére is, hogy **kevés kézzelfogható megállapodás született**.
- Az **amerikai-dél-koreai közös hadgyakorlatok beszüntetése és a teljes Koreai-félsziget atommentesítésének** a bejelentése tekinthető úgy, mint az **amerikai stratégiai visszavonulás lépései** a régióból.
- A Koreai-félsziget és a régió sorsának alakulásában **várhatóan tovább nő Kína szerepe**.
- Az **Egyesült Államok ázsiai szövetségesei (Dél-Korea, Japán)** továbbra is **gyanakvással tekintenek** a Trump kormányzat Ázsia politikájára.
- **Szingapúr és az ASEAN regionális biztonsági szerepe felértékelődött**, megteremtve a szervezet aktívabb biztonságpolitikai érdekérvényesítésének lehetőségét.

Az előzmények

A Trump adminisztráció a kezdetektől **nagy hangsúlyt fektetett az észak-koreai kérdés megoldására**, de 2017 során a phenjani vezetés rakétakísérletei, ill. Washington kemény retorikája ideiglenesen a feszültségek eskalációját eredményezték. Az újabb nemzetközi szankciók életbe léptetését követően 2018 tavaszán azonban **Kim Jong-un deklarálva az ország nukleáris képességeinek sikeres megteremtését**, az ország gazdasági fejlődése érdekében **hajlandónak mutatkozott a külföld felé való nyitásra, ezért személyes találkozóra hívta meg az amerikai elnököt**. Trump márciusban el is fogadta a meghívást, ezt követően megindultak az egyeztetések a találkozó lehetséges helyszínéről és a feltételekről.¹

Az észak-koreai vezető március végi kínai útját követően a két Korea közötti tárgyalások is felgyorsultak, melynek eredményeképpen **április 27-én Moon Jae-in dél-koreai elnök és Kim Jong-un aláírta a „Panmunjeom-i deklaráció a békéért, a prosperitásért és a Koreai-félsziget egyesítéséért” c. dokumentumot**, melyben többek között mindkét fél **elkötelezte magát a leszerelés, a Koreai-félsziget atomfegyvermentesítése mellett**.² A koreai helyzet enyhülését az Egyesült Államok mellett Kína is örömmel fogadta, valójában Pekingnek a Trump-Kim csúcsértekezlet létrejöttében is elvülhetetlen érdemei vannak.³

Mivel Panmunjeom-ban Észak-Korea atomprogramjával kapcsolatban nem született konkrét megállapodás, **az Egyesült Államok elnöke nyíltan azzal a céllal érkezett Szingapúrba, hogy biztosítsa Észak-Korea „teljeskörű, igazolható, visszafordíthatatlan atommentesítését”**.⁴ Kim Jong-un számára az amerikai elnökkel való tárgyalás kül és belpolitikai szinten egyaránt a saját presztízsének növelését eredményezheti, ráadásul **rendszerének nemzetközi szinten történő legitimálásához is hozzájárulhat**.

Az eredmények

A találkozó után a két államfő egy **közös nyilatkozatban** foglalta össze megállapodásuk lényegét, amely terjedelmét tekintve rövidebb a

korábbi Észak-Koreával megkötött egyezményeknél és alapvetően a következő területekre korlátozódik: Az atomfegyverek leszerelésével kapcsolatban, cserébe az USA által kínált „biztonsági garanciákért” **Észak-Korea elkötelezte magát „a Koreai-félsziget teljes denuklearizációja mellett”**. Az „új amerikai-észak-koreai kapcsolatok” létrehozásáról, valamint a Koreai-félszigeten a „tartós és szilárd béke megteremtéséről is megegyeztek a felek. Emellett a koreai háborúban elesett **amerikai katonák maradványainak felkutatásáról és hazaszállításáról** is megállapodás született.⁵

Trump elnök és Kim Jong-un kézfogása. Forrás: [bbc.com](https://www.bbc.com)

A közös nyilatkozatból kimaradt, de későbbi sajtótájékoztatóján Trump a következőket is megerősítette: Az atomfegyverek leszerelésének részleteiről **hamarosan további magasszintű tárgyalások kezdődnek**, de az Észak-Korea elleni szankciók mindaddig érvényben maradnak, amíg az ország atomfegyverekkel rendelkezik. A koreai háború lezárásaként **a fő cél egy békeszerződés aláírása, amelyben a két Korea valamint az USA mellett Kína is főszerepet kapna**. Az elnök sikerként értékelte, hogy a tárgyalások végén személyes kérésére **az észak-koreai vezető beleegyezett egy „kísérleti rakétaindító állás” felszámolásába, jóindulatának jeleként**. Ugyanakkor Trump is **hajlandó volt engedményekre, hiszen ígéretet tett a Dél-Koreával folytatott közös hadgyakorlatok felfüggesztésére**, azokat „túl költségesnek és provokatívnak” minősítve. A későbbiekben még **az észak-koreai vezető washingtoni meghívását is kilátásba helyezte**. A sajtótájékoztatón ismét **bebizonyosodott, hogy Trump számára az emberi jogok problémája nem élvez prioritást**, hiszen az elnök kifejtette, hogy Észak-Korea mellett sok más

helyen sem jelentősen jobbák a feltételek.⁶ Kim Jong-un részéről jelzésértékű, hogy **nyilvánosan elismerte a múltban elkövetett hibákat** és ígéretet tett arra nézve, hogy „a világ nagy változást” fog tapasztalni a jövőben.⁷

Valójában az aláírt megállapodás a korábbiakhoz képest nem sok újat tartalmaz, hiszen **szövegének egyes részei megismétlik a Panmunjeom-i deklarációban foglaltakat**, miközben **semmilyen konkrét időkeretet vagy protokollt nem ír elő az egyes pontok megvalósítását tekintve**. Éppen ezért noha önmagában már a találkozó létrejötte is sikerként könyvelhető el, **legnagyobb pozitívuma, hogy megfelelő kiindulópontjaként szolgálhat annak a hosszadalmas dialógusnak és procedúrának,**⁸ melynek eredményeként – ha a felek hajlandóan lesznek a konkrét lépések megtételére – megvalósulhat a koreai kérdés rendezése.

A geopolitikai következmények

Észak Korea

Észak-Korea számára a csúcstalálkozó **minden szempontból sikeresnek értékelhető**. Azáltal, hogy az amerikai elnök hajlandó volt Kim Jong-un-nal találkozni, azt jelentette, hogy **a nemzetközi közösség elfogadja Észak-Koreát teljesjogú tagjának**. Ennek jelentősége hasonló Richard Nixon 1971-es pekingi útjával, amely a rezsimet helyzetét mind külpolitikai, mind belpolitikai téren stabilizálja.⁹ Másodszer a csúcstalálkozó sikere felveti annak lehetőségét, hogy **egyfajta enyhülés menjen végbe a régióban, amely később akár egyfajta regionális rend alapjai is lehet.**¹⁰ Erre a térség államai közül elsősorban Észak-Koreának van a legnagyobb szüksége, a biztonsági garanciákkal társuló csökkenő katonai nyomás és a gazdasági szankciók várható megszűnése ugyanis esélyt adhat arra, hogy **az észak-koreai kormány nagyobb figyelmet fordítson a gazdaság és társadalmi jólét növelésére**. Mindebben kulcsszerepet játszhat Kína, amely egyfajta **modellként is megjelenhet a Kim-kormány szemében**.

Amerikai Egyesült Államok

A csúcstalálkozó a Trump-adminisztráció számára **komoly belpolitikai sikert jelentett**, mert látszólag igazolta Trump korábbi retorikáját, miszerint a koreai-kérdés megoldható, csak a korábbi elnökök (mindenekelőtt Barack Obama) kezelték rosszul. A találkozó megtörténte a kormány szerint azt jelenti, hogy a **Trump szélsőséges nyomást gyakorló és kiszámíthatatlan politikája sikeres startégjának bizonyult**. Valójában a történetek inkább tekinthetők úgy, mint hogy az amerikai elnök **egy jelentős belpolitikai előnnyé kovácsolható üzenet érdekében, hajlandó volt lemondani az USA kelet-ázsiai stratégiai érdekeiről**. A **bejelentett megállapodások**, mind a közös katonai gyakorlatok felfüggesztése, mind a teljes koreai-félsziget atommentesítése – amely értelemszerűen a dél-koreai amerikai katonai kapacitásokra is vonatkozik – **gyengítik az USA regionális pozícióját**. Mindez meglepte az USA térségbeli szövetségeseit, mindenekelőtt Japánt.¹¹ A Trump-adminisztráció döntése azonban **nem feltétlen egy átgondolatlan és elsietett lépés**, de mindenképpen olyan, amelyet elődei stratégiai és ideológiai (pl. emberjogi helyzet) nem voltak hajlandók meghozni. Valójában **Kína növekvő gazdasági és katonai szerepe a régióban olyan kihívás az USA számára, amellyel az amerikai-kormány egyre nehezebben tud, vagy akar versenyezni**. Mindez azt jelenti, hogy várhatóan az **USA lassan megkezdí Koreai-félszigetről való kivonulását**. Ennek előfeltétele azonban egyfajta regionális rend megteremtése, közös szabályokkal és biztonsági garanciákkal, amelyben a Kim-Trump csúcstalálkozó fontos epizódnak tekinthető.

Kína

A kínai kormány **stratégiája minden valószínűség szerint az amerikai fordítottja volt**. Míg a kormányt jelentős kritika érte otthon amiatt, hogy látszólag képtelen betölteni fontos szerepet az események alakulásában és **az USA továbbra is meghatározó szereplő koreai-kérdésben,**¹² valójában úgy tűnik a kínai fél **a hosszú távú stratégiai érdekeit tartotta szem előtt**. Míg a kínai kormány hagyta a Trump-adminisztrációnak, hogy eljuttassa saját belpolitikai céljaiból fakadó szerepét, addig **Kína számára**

kedvezően alakultak a tárgyalások és azok kimenetele.¹³

Kim Jong-un és Xi Jinping kínai elnök találkozója 2018 márciusában. Forrás: Reuters

Hogy Kína mennyire fontos szerepet játszott a háttérben jól tükrözi, hogy **Kim Jong-un a találkozót megelőzően kétszer, majd azt követően azonnal felkereste a kínai elnököt.**¹⁴ A régió helyzetének a megszilárdulása, az észak-koreai gazdasági fejlesztések nyújtotta lehetőségek és az amerikai katonai jelenlét gyengülése mind Kína érdekeinek megfelelően alakul és hozzájárul Peking egyik legfontosabb stratégiai céljához: **az USA kelet-ázsiai jelenlétének a megszüntetéséhez és a kínai vezető szerep kivívásához.**

Dél-Korea

Dél-Korea számára a találkozó **szerves részét képezi a Koreai-félszigeten megindult enyhülésnek**, ezért annak létrejöttét a szöuli kormány támogatta. Az eredményeket illetően viszont Moon Jae-in kormánya **nem lehet maradéktalanul elégedett.** Trump bejelentése a közös hadgyakorlatok felfüggesztéséről, vagy a Kim Jong-un számára esetlegesen tett további engedmények **nem csupán az amerikai-dél-koreai partnerség jövőjét kérdőjelezi meg, de Szöulnak az észak-koreai kérdés rendezésében betöltött szerepét is negatívan befolyásolhatja.**

A Moon adminisztráció felismerve a Trump kormányzat új külpolitikai prioritásait a korábbiaknál **békülékenyebb álláspontot képvisel Phenjannal szemben**, ennek eredményeként

valósult meg a Panmunjeom-i deklaráció. Ezzel párhuzamosan **a dél-koreai elnök az USA-val szemben is igyekszik nagyobb mozgásteret kialakítani az országa számára**, hiszen a kínai befolyás megerősödése, az USA várható visszavonulása a régióból **nem hagy más alternatívát a számára.**¹⁵ A TPP-ből való amerikai kilépés, a KORUS szerződés felülvizsgálata, valamint az USA-nak az ázsiai szövetségesei iránt mutatott kellő elköteleződés hiánya **komoly kérdőjeleket vetett fel Dél-Korea jövőbeli regionális szerepével kapcsolatban, melyeket a szingapúri csúcstalálkozó sem oldott meg**, sőt egyes tekintetben még növelte is a bizonytalanságot. Nagy kérdés, hogy az Észak-Koreában meginduló reformok, adott esetben a félsziget egyesítése során **Szöul mennyire lesz képes érvényt szerezni a saját érdekeinek**, ill. milyen mértékben kényszerül alkalmazkodni Kína és az Egyesült Államok elvárásaihoz.

Japán

A japán kormány számára **az észak-koreai leszerelés és a Koreai-félsziget biztonsága kulcskérdés**, ezt támasztja alá, hogy a Trump-Kim Jong-un találkozót követően Shinzo Abe miniszterelnök jelezte, hogy az észak-koreai vezetővel **egy kétoldalú értekezleten szeretné megvitatni a fentebb említett kérdéseket.**¹⁶

A japán vezetés örömmel tekint a koreai békefolyamatra, ugyanakkor a csúcsertekezlet eredményeit illetően **mérsékeltlen optimista.** Tokió számára az 1970-es és 1980-as években **elrabolt japán állampolgárok ügye prioritást élvez**, ezt a témát Abe kérésére Trump is felvetette Szingapúrban. **A Japánra is fenyegetést jelentő észak-koreai rakéták kérdésében Tokió szintén hajthatatlan és a Phenjannal szembeni kemény álláspontot képviseli.** A koreai kérdés rendezését tekintve viszont **Japán gazdasági súlya – főleg Kínával szemben – folyamatosan csökken, ezért döntő szerepet vélhetően nem fog betölteni a folyamatban.**

A Dél-Koreával fennálló ambivalens viszony mellett a Trump adminisztráció alatt az USA-hoz fűződő kapcsolatok sem mentesek a feszültségektől. A TPP-ből való kilépést követően

Japán megkérdőjelezte Washington regionális elkötelezettségét, amely gazdasági, katonai és politikai téren egyaránt érezhető. A dél-koreai hadgyakorlatok leállítására tett Trump ígéret váratlanul érte Tokiót, amely lépést Japánban az USA régióból történő újabb visszavonulási szándékoként értelmezték.¹⁷ A Koreai-félsziget jövőjével kapcsolatos tárgyalások minden bizonnyal Japán megváltozott geopolitikai helyzetét is tükrözni fogják, egyúttal az USA-val fennálló szövetségi viszonyt is újabb próbatétel elé állítják.

ASEAN

A távol-keleti biztonsági kihívások kezelését tekintve az ASEAN megkerülhetetlen szereplő. A feszültségek kiéleződését követően a szervezet 2017-ben a Fülöp-szigetek elnöksége alatt is mindent megtett a konfliktus békés rendezése végett, 2018-ban Szingapúr elnöksége alatt ez az aktív külpolitika tovább folytatódik. Azzal, hogy a résztvevők Szingapúrt választották a csúcstalálkozó helyszínéül nem csupán a városállam, de az ASEAN megnövekedett regionális szerepét is elismerték.¹⁸ Ez lehetőséget nyújt a délkelet-ázsiai országok számára, hogy a korábbiaknál aktívabb szerepet vállaljanak a Koreai-félsziget békéjének megteremtésében és a szervezet biztonsági célkitűzéseinek megvalósításában.

Kim Jong-un szingapúri miniszterek társaságában 2018. június 12-én. Forrás: Reuters

A dél-kínai-tengeri konfliktussal szemben – ahol a tagországok között komoly nézeteltérés figyelhető meg – Észak-Korea esetében egyeznek az álláspontok, ráadásul az USA és Kína támogatására is számítani lehet. A Trump kormányzat egyes lépései Japánhoz hasonlóan az USA délkelet-ázsiai szövetségeseit is aggodalommal tölti el, ezért a koreai kérdés végkimenetele egyben az USA és Kína délkelet-ázsiai pozíciójának alakulása szempontjából is jelzésértékű lehet.

Konklúzió

A Kim-Trump csúcstalálkozó jelentős szerepet játszik a régióban megindult enyhülésben, annak ellenére is, hogy azon kevés kézzelfogható megállapodás született (pl. elsősorban a Panmunjeom-i egyezményt erősíti meg). Várhatóan az elkövetkező években a találkozó kooperatív hangvétele és a megállapodás egyes pontjai a térség államai számára kiindulópontot jelentenek majd a kölcsönös kapcsolataikban, amely egy kedvező forgatókönyv esetén akár egy regionális rend alapjaivá is válhat. Hosszabb távon a csúcstalálkozó – mindenekelőtt a amerikai-koreai közös hadgyakorlatok beszüntetése és a teljes Koreai-félsziget atommentesítésének a bejelentése – tekinthető úgy, mint az amerikai stratégiai visszavonulás fontos lépése a régióból, amely alapjaiban fogja átalakítani a kelet-ázsiai hatalmi viszonyokat.

készítette: Klemensits Péter, Eszterhai Viktor

Felelős szerkesztő: Bendarzszevszkij Anton
Szerzők: Bendarzszevszkij Anton, Czirják Ráhel, Eszterhai Viktor, Gere László,
Klemensits Péter, Maráczai Fanni, Zoltai Alexandra, Csenger Ádám, Róma Ádám,
Miklós Katalin

Kiadja a Pallas Athéné Innovációs és Geopolitikai Alapítvány ©
HU-1013 Budapest, Döbrentei utca 2.
www.geopolitika.hu

ISSN 2498-7697

Jegyzetek

- ¹ LEE, Raymond: A Trump-Kim Summit: Hyper Rapprochement or Marginalization of China? IN: Al Jazeera Centre for Studies, Reports, 1 May 2018 <http://studies.aljazeera.net/en/reports/2018/05/trump-kim-summit-hyper-rapprochement-marginalization-china-180501085020535.html> (Letöltés dátuma: 2018. 06. 22.)
- ² TIEZZI, Shannon: The Moon-Kim Summit: What You Need to Know. In: The Diplomat, April 27, 2018 <https://thediplomat.com/2018/04/the-moon-kim-summit-what-you-need-to-know/> (Letöltés dátuma: 2018. 06. 22.)
- ³ TIEZZI, Shannon: The Trump-Kim Summit: Good News for China. In: The Diplomat, June 13, 2018 <https://thediplomat.com/2018/06/the-trump-kim-summit-good-news-for-china/> (Letöltés dátuma: 2018. 06. 22.)
- ⁴ PANDA, Ankit: With Hours Before Trump-Kim Summit, No Clarity on 'Denuclearization'. In: The Diplomat, June 12, 2018 <https://thediplomat.com/2018/06/with-hours-before-trump-kim-summit-no-clarity-on-denuclearization/> (Letöltés dátuma: 2018. 06. 22.)
- ⁵ ROSENFELD, Everett: Read the full text of the Trump-Kim agreement here. In: CNBC, 12 June, 2018 <https://www.cnbc.com/2018/06/12/full-text-of-the-trump-kim-summit-agreement.html> (Letöltés dátuma: 2018. 06. 22.)
- ⁶ „Press Conference by President Trump” The White House, Press Briefings, June 12, 2018 <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/press-conference-president-trump/> (Letöltés dátuma: 2018. 06. 20.)
- ⁷ GIRARD, Bonnie: Soundbites, Subtleties, and Substance at the Singapore Summit. In: The Diplomat, June 12, 2018 <https://thediplomat.com/2018/06/soundbites-subtleties-and-substance-at-the-singapore-summit/> (Letöltés dátuma: 2018. 06. 20.)
- ⁸ SILBERSTEIN, Benjamin Katzeff: The Trump Kim Summit: Why History Doesn't Always Repeat Itself. In: The Diplomat, June 13, 2018 <https://thediplomat.com/2018/06/the-trump-kim-summit-why-history-doesnt-always-repeat-itself/> (Letöltés dátuma: 2018. 06. 20.)
- ⁹ GILBOA, Eytan: The Trump-Kim Jong-un Summit: Nuclear Disarmament for Regime Survival? In: BESA Center Perspectives Paper No. 773, March 19, 2018. <https://besacenter.org/wp-content/uploads/2018/03/773-Trump-North-Korea-Summit-Gilboa-English-final-1.pdf> (Letöltés dátuma: 2018. 06. 22.)
- ¹⁰ HUXLEY, Tim: The Trump–Kim summit and the future of US strategy in Asia. IISS, 28th May 2018. <https://www.iiss.org/blogs/analysis/2018/05/trump-kim-summit-us-asia-strategy> (Letöltés dátuma: 2018. 06. 22.)
- ¹¹ TAYLOR, Adam: „Was the Trump-Kim summit a huge success or a colossal failure? In: The Washington Post, June 13, 2018. https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2018/06/13/was-the-trump-kim-summit-a-huge-success-or-a-colossal-failure/?utm_term=.f58c47bb2a82 (Letöltés dátuma: 2018. 06. 22.)
- ¹² „Is China being marginalized on Korean Peninsula?” In: Global Times, May 28, 2018. <http://www.globaltimes.cn/content/1104531.shtml> (Letöltés dátuma: 2018. 06. 22.)
- ¹³ „Singapore summit may mark a new beginning: China Daily editorial” In: China Daily June 11, 2018. <http://www.chinadaily.com.cn/a/201806/11/WS5b1e6aafa31001b82571f5f1.html> (Letöltés dátuma: 2018. 06. 22.)
- ¹⁴ „Kim Jong Un visits China to plot next steps with Trump” In: CBS News, June 19, 2018. <https://www.cbsnews.com/news/north-korea-kim-jong-un-in-china-donald-trump-summit-us-beijing-trade-standoff/> (Letöltés dátuma: 2018. 06. 22.)

---

¹⁵ FUCHS, Michael – BARD, Abigail: Making Sense of the Trump-Kim Summit. Center for American Progress, May 11, 2018, 2. <https://cdn.americanprogress.org/content/uploads/2018/05/11055315/Trump-Kim-Summit.pdf> (Letöltés dátuma: 2018. 06. 21.)

¹⁶ „Abe-Kim summit could take place in Russia in September” In: The Japan Times, June 14, 2018 <https://www.japantimes.co.jp/news/2018/06/14/national/politics-diplomacy/kim-expressed-readiness-trump-summit-meet-abe-japanese-official/#.WyziLaczY2w> (Letöltés dátuma: 2018. 06. 21.)

¹⁷ „Around the halls: Brookings experts react to the Trump-Kim Jong-un summit in Singapore” Brookings, Series Trump and Asia watch, June 12, 2018 <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2018/06/12/around-the-halls-brookings-experts-react-to-the-trump-kim-jong-un-summit-in-singapore/> (Letöltés dátuma: 2018. 06. 21.)

¹⁸ „Asean’s role in the Trump-Kim summit”. In: The Nation, May 15, 2018 <http://www.nationmultimedia.com/detail/opinion/30345397> (Letöltés dátuma: 2018. 06. 21.)